

Tilman Rammstedt

Kitajski cesar

(odlomek iz romana)

Nisem mogel vedeti, da je bil moj dedek v času, ko sem prejel njegovo zadnjo razglednico, že mrtev. Nisem je prebral, temveč odložil, kakor sem neprebrane na kupček odložil že vse predhodne razglednice. Skupaj z računi in opomini, med katerimi so skoraj vsak dan prežale, so pod pisalno mizo tvorile vse bolj vratolomno skladovnico, ki sem jo pokril s starimi časopisi, pa čeprav to ni kaj dosti pomagalo, saj sem kljub temu vedel, kaj je spodaj.

Že petnajst dni se je skoraj vse odvijalo pod pisalno mizo. Po vseh štirih sem se plazil naokrog in se gibal le še v tistem predelu sobe, ki od zunaj ni bil viden, kolena pa sem si podlagal z gobicami za pomivanje posode. Spal sem pod pisalno mizo, tam sem si pripravljajl kruhke, na spodnjo stran mizne plošče sem si narisal zvezdnato nebo in čakal, da minejo trije tedni, ko se bom lahko verodostojno vrnil s Kitajske, da bi to, kar je bilo treba pojasniti, nekako pojasnil, pojasnilo za mojega dedka, pojasnilo za Franzisko, pa pojasnilo za moje brate in sestre, če me do tedaj še ne bodo odkrili. Ostalo mi je še šest dni, v katerih si moram nekaj izmisliti. Za razglednice nisem imel časa, saj lahko počakajo tako dolgo, pa dedek tudi, vsaj zdelo se mi je, da lahko tako dolgo počaka, nato pa sem prejel telefonski klic, in čakanje je postalo odveč.

Seveda se nisem oglasil na telefon, že petnajst dni se nisem oglašal, na telefonski tajnici sem zaslišal žensko, ki je prosila, da jo pokličem nazaj, »Gre za vašega dedka,« je rekla, in čeprav bi dodala: »Nujno je,« sem že slutil, da to ni res, da imam opravka z najmanj nujno zadevo na svetu, poklical sem jo, in iz mojega dedka je postal mrtvi dedek, in njegova razglednica je postala njegova zadnja razglednica, jaz pa sem postal nekaj zmedenega in zelo redkobesednega. »Ja,« sem rekel ženski na telefonu, in »Ne,« sem rekel, pa še »Prav,« čeprav nič ni bilo prav, ker sem zdaj sicer imel en problem manj, zato pa celo vrsto novih, in odložil sem, vzel zadnjo razglednico s kupčka in zdelo se mi je, da sem žalosten.

Na sprednji strani razglednice je bil kip debelega možakarja, ki sredi zlatega cveta sedi na slonu, hrbtna stran pa je bila posejana z drobnimi okornimi črkami mojega dedka, ki sem jih že od nekdaj le s težavo razbiral, ki pa so zdaj, kakor sem ugotovil, zakrnele do popolne neberljivosti, celo s povečevalnim steklom

nisem mogel prepoznati nobenih ponavljajočih se struktur, izluščiti nisem mogel niti samoglasnikov. Preden sem odnehal, sem odkril neki »jaz«, »gora« in »magari« ali »marati« ali »morati«, vendar nisem bil povsem prepričan. Le zadnji stavek je bil napisan čitljivo, večji od preostalega beseda in tako kot naslov napisan z velikimi črkami, tako globoko vtisnjen v razglednico, da so se črke na hrbtni strani zrcalno obrnjene poznale na slonu. »Moral bi priti z menoj,« je pisalo, k temu pa je moj dedek dodal še gorjači podoben klicaj, ki naj bi me dokončno prepričal o tem, da ne gre za prijazno floskulo, za nikakršen izraz naklonjenega obžalovanja, temveč za čisto pravo razočaranje, za očitek, grožnjo, in ker je bila to zdaj njegova poslednja razglednica, je grožnja zvenela v tem smislu, kakor da ne bi umrl, če bi jaz šel z njim, kakor da se ne bi nenadoma zgrudil v tistem gnezdu bogu za hrbtom, za katero niti nisem natančno vedel, kje leži, temveč bi se mu to vsaj zgodilo na Kitajskem, ali po možnosti sploh ne, če bi šel z njim, bi se me moral le za hip oprijeti, »Nič, samo malo se mi je zavrtelo v glavi,« bi rekel, jaz bi ga pospremil do klopi v parku, mu kupil steklenico vode, ker se ne bi spomnil drugega, ker tudi nič drugega ne bi bilo potrebno, »Je že spet v redu,« bi čez nekaj minut dejal dedek in na plan potegnil glavnik in pričeska bi bila zdaj njegov največji problem.

»Moral bi priti z menoj,« jezil me je ta stavek, slišal sem, kako ga izgovarja, kako poudarja ta »bi,« kako se mu mrščijo obrvi, kako me nato pogleda, kakor da bi pričakoval odgovor, seveda pravi odgovor: Ja, prav imaš, dedek, moral bi priti s teboj, narobe je bilo, spet imaš prav. Dedek je imel rad prav, menda je dedek vedno že vse vedel vnaprej, vzeti bi bil moral dežnik, pogledati bi moral na zemljevid, več jezikov bi se moral naučiti, pulover bi moral oprati ločeno, naročiti bi moral zrezek. Moj dedek je bil užaljen vedno, kadar ga nismo poslušali, pri čemer ga nismo mogli poslušati, ker ti je šele naknadno povedal, kaj vsi bi moral storiti drugače, ampak njega seveda nihče ni ničesar vprašal, no, vidiš, zdaj si pa moker, no, vidiš, zdaj sva se pa izgubila, no, vidiš, zdaj sem pa mrtev.

Ja, moral bi iti z njim, in ne, nisem šel z njim, ne na Kitajsko, sploh pa ne v tisto gnezdo bogu za hrbtom na poti na Kitajsko, in vedel sem, da je videti, kakor da sem ga pustil na cedilu, vedel sem, da tudi njemu dolgujem nekakšno pojasnilo, toda zdaj to ni bilo več potrebno, in pri najboljši volji nisem vedel, ali je primerno, da zaradi tega čutim olajšanje.

Že na prvi pogled je bilo očitno, da tudi zadnja razglednica ne prihaja s Kitajske. Na njej je bila nemška znamka in slika debelega zlatega moškega je bila iztrgana iz turističnega prospekta in za silo nalepljena na brezplačno razglednico, ki jo je nekje dobil, en vogal se je že odlepil, pod njim je bilo videti polarnega medveda. Skoraj vse razglednice, ki mi jih je v zadnjih tednih pisal dedek, so bile takole prelepljene, včasih niti to, na nekaterih je bilo videti predalčasto pročelje in pri napisu »Lep pozdrav iz Westerwalda« je bila le prečrtana beseda »Westerwalda,« z roko pa je bilo čez napisano »Šanghaja«. Seveda me ni presenetilo, da moj dedek kljub vsemu ni dosegel Kitajske, 8000 kilometrov, za kaj takšnega je bil njegov avto preprosto prestar, za kaj takšnega je bil tudi moj dedek preprosto prestar, in poskušal sem se prepričati, da tega tako ali tako ni zares nameraval, da si le ni hotel priznati, da je vse do zadnjega zgolj potreboval nekoga, ki mu je to moral dokazovati. S tega vidika bi mi moral biti celo hvaležen.

Kitajska, pa prav Kitajska, kakor da Severno morje ne bi obstajalo, kakor da ne bi imeli pogorja Harz, pa otoka Rügen, kakor da ne bi bilo Francije, Gardskega jezera, ravno Kitajska mora biti, Kitajska in nič drugega. »O tem ne želim razpravljati,« je rekel dedek, jaz pa sem rekel, kako lepo, saj tudi sam ne želim razpravljati o tem, Kitajska ne pride v poštev, prekrižal sem roke, moj dedek pa tudi, čeprav je imel samo še eno roko, desno, vendar jo je znal tako dobro prekrižati z levim rokavom srajce, da je bilo videti, kakor da bi šlo za dve nedotaknjeni prekrižani roki, in nato sva si dolgo zrla v oči, moj dedek kar se da odločno, jaz pa kar se da posmehljivo, da bi mu dal vedeti, kako brezmejno smešna ideja je Kitajska, nato pa je dedek navrgel: »Umr! bom.«

Tovrstnemu stavku ne smemo pripisovati prevelikega pomena, tudi naknadno ne, tudi ne zdaj, ko se je izkazalo, da je imel dedek že spet prav. »Ne boš umrl,« sem mu rekel, čeprav je bila to seveda v vsakem primeru laž, vendar tega pač nisem hotel dopuščati kot argument, nisem hotel biti tisti, ki zavrača poslednje želje, hotel sem ostati stvaren, ker sem stvarno gledano seveda imel prav in je bila Kitajska povsem nemogoča, toda spričo umirajočih to, da imaš prav, ne šteje veliko, to je dedek dobro vedel in je zato za vsak primer že zgodaj začel z umiranjem. Moj dedek je namreč umiral že, odkar ga poznam, verjetno celo dlje, in je s tem prenehal šele tik pred smrtjo. V mojih najbolj zgodnjih spominih nanj me že resno pogleduje in pravi: »Kmalu me ne bo več,« in nato kaže na raznorazne stvari, ki naj bi jih po njegovi smrti podedoval jaz, oljno sliko s

konjema v galopu, bodalu podoben nož za odpiranje pisem, pepelnik z vrtljivim pokrovom, vse, kar sem takrat občudoval. Čez leta sem ugotovil, da je iste stvari obljubljal tudi mojim bratom in sestram, z enakim zarotniškim pomežikom, z istimi besedami: »Ampak to mora ostati najina mala skrivnost.« Nikdar ga nisem povprašal po tem, kajti po eni strani me tako slika kot nož za odpiranje pisem že dolgo nista več zanimala, po drugi strani pa mi je že prešlo v navado, da sem se na dedkovo napovedovanje smrti odzival le še s kimanjem. Nihče v družini mu ni več oporekal, nihče ni rekel: »Gotovo boš živel sto let,« ker se nam je zdelo vse bolj verjetno, da bo res dočakal sto let. Ob vsakem obisku pri zdravniku, pred katerim so se vsakokrat odvijali dolgi poslovilni obredi, so ponovno potrdili, da ima moj dedek že skoraj srh vzbujajočo konstitucijo. Pred tremi leti je še imel vse svoje zobe, pred dvema letoma je očala potreboval le za branje, in celo pri branju jih iz nečimrnosti večinoma ni uporabljal, kljub sprva neštetim cigaretam in nato neštetim nikotinskim žvečilnim so pljuča in srce še zgledno opravljali svoje delo, in verjetno nikogar ne bi presenetilo, če bi mu nekoč ponovno zrasla leva roka.

Vendar je nato njegovemu telesu naposled vendarle padlo v oči, da to stanje že davno ne ustreza njegovi starosti, in v nekaj mesecih je nadoknadilo vse, kar je prej zamudilo. Mišice so postale ohlapne, arterije so se zamašile, sklepi zatekali in ušesa rasla. Dedek je zdaj od zdravnika vsakokrat prinesel novo zdravilo in če je prej ob obedih poleg njegovega kozarca ležala le polovička tablete, se je zdaj vrsta tablet postopoma razširila po vsej širini krožnika, »Ah, ja, moj poobedek,« je rekel, preden je s tresočimi prsti s prta pobral vsako tableto posebej in v gnusu spačil usta, ko jih je pogoltnil. Dedek je vedno počakal, da smo ga vsi opazovali, da smo vsi videli, kakšno breme jemlje nase. Verjetno je včasih namenom izpustil katero izmed kapsul na tla, »Kar pusti,« je rekel, če jo je kdo izmed nas začel iskati pod mizo, vendar sam ni kazal niti najmanjšega namena, da bi se sklonil, najdeno tableto pa je vzel, ne da bi se zahvalil z eno samo besedico.

In v bistvu je bilo prav zdravstveno pešanje tisto, ki nas je spodbudilo k temu, da mu podarimo potovanje. »Kdo ve, koliko časa bo sploh še lahko potoval,« je rekel moj starejši brat, nam drugim pa tudi ni prišlo na misel nič boljšega, en teden okrog binkošti, lahko bi vzeli nekaj dni dopusta, skupaj bi to nekako prestali, nato pa je odstopila najprej moja starejša sestra, da ima neke obveznosti

s svojim malim sinom, nato pa še drugi najstarejši brat, nekaj z nujnim rokom oddaje, in ker to zdaj tako ali tako ne bi bilo potovanje, ki bi se ga udeležili vsi nečaki, je moja mlajša sestra predlagala, da žrebamo, »Saj ni treba, da imamo vsi uničene praznike,« je rekla, in moja vžigalica je bila najkrajša, brez dvoma, in druga dva niti nista poskušala prikriti olajšanja, moja mlajša sestra je celo za hip stisnila pest in moj najstarejši brat me je nekoliko premočno potrepil po hrbtu, »Glavo gor,« je rekel, hotel je reči nekaj spodbudnega, a slišati je bilo bolj kot ukaz. Vprašal sem, ali se jim zdi res tako dobra zamisel, da moram prav jaz z dedkom na pot, toda vsi so le zamahovali z roko, »Morda je pa celo tako najbolje,« so se strinjali, »bosta imela vsaj končno spet čas drug za drugega,« čeprav je bilo ravno to tisto, česar sem se bal.

Nemogoče je bilo ugotoviti, ali je bil dedek našega darila vesel. Brezizrazno je motril bon in se nato ponovno lotil svojega kosa torte. »Keith bo šel s teboj na potovanje,« je pojasnil drugi najstarejši brat, spet nekoliko preglasno in preveč vedro, kakor je v zadnjem času vedno govoril z dedkom. »Saj bi vsi radi šli s teboj, ampak saj veš,« in dedek seveda ni vedel, le kako naj tudi bi, z jezikom si je kar naprej lizal zobe in ob tem nerazumevajoče pogledoval drugega najstarejšega brata. »Potovanje kam?« je naposled vprašal. »Nekam, kamor si si že od nekdaj želel,« je rekla moja mlajša sestra, a bolje bi bilo, če tega ne bi rekla. Kajti naslednjega jutra, še v pižami, je moj dedek rekel »Kitajska,« in opoldne prav tako, zvečer ponovno, in ko sem mu kazal prospekte Prage, Mazurov, Krfu, jih sploh ni pogledal, »Kitajska,« je rekel, »kar je dano, je v zlato jamo zakopano,« je rekel, in še, da o tem ne želi razpravljati, nato pa je prekrizal roko in v igro vpletel umiranje.

»In tudi če bi umrl,« sem rekel, »bi bil to še dodaten razlog, da ne greš na Kitajsko. Kitajska je daleč, Kitajska je naporna, na Kitajskem te noben zdravnik ne bi razumel,« in dedek se je nasmehnil, žalostno nasmehnil na način, ki ga zlepa nisi mogel posnemati, in tiho rekel, da mu je pa potem ljubše, da sploh ne gre na potovanje, da mi želi veliko zabave na Krfu, in pretvarjal se je, kakor da se je spet zatopil v knjigo, jaz pa sem stal pred njim dlje, kot sem hotel, ga opazoval, kako si med neverjetno pogostim obračanjem strani vedno znova oslini kazalec, »Kakor hočeš,« sem rekel in kar se da hitro zapustil prostor, zapustil hišo in se, kolikor se je pač dalo, oddaljil.

»No, kam bosta šla?» me je vprašala Franziska, potem ko sem jo pregovoril, naj se zvečer vendarle še oglasi.

»Vsekakor ne na Kitajsko,« sem rekel.

»Saj je še marsikaj drugega,« je rekla in ni ostala čez noč.

Franziska že šest tednov ni prespala pri meni. »Iti moram,« je vedno veliko prezgodaj rekla, pogledala na svoj mobilni telefon, da bi preverila uro, in v torbici poiskala avtomobilske ključe. »Previdno vozi,« sem ji ob slovesu nehote rekel, ona pa se je le utrujeno nasmehnila, jaz pa sem vedno tiho zaprl hišna vrata za njo, in to šele potem, ko že davno ni bilo več slišati hrupa njenega avtomobila.

Dedek seveda še nikdar ni bil na Kitajskem, skoraj nikjer še ni bil, in kakor se je izkazalo, še nikdar ni zapustil evropske celine, še nikdar ni zapustil Nemčije, le enkrat je bil že povsem blizu danske meje in nekoč, če smo velikodušni, se je približal nizozemski.

»In zakaj zdaj prav Kitajska?» sem ga naslednjega dne vprašal po telefonu. Od osme ure zjutraj me je skoraj brez prestanka klical, naj podaljšam potni list, da potrebujem močne čevlje, ali sem cepljen proti malariji. »Moj bog, saj še niti v Avstriji nisi bil,« sem vzkliknil, dedek pa ni rekel ničesar, dolgo ni rekel ničesar, tako dolgo, da sem ga vprašal: »Si še tukaj?»

»Ja,« je rekel. »Nočem v Avstrijo,« je rekel. »Nimam več časa za Avstrijo,« je rekel, in zdaj sem bil jaz tisti, ki je molčal, kajti če pogledamo natančneje, tudi sam nisem hotel v Avstrijo, vsaj ne z dedkom, natančneje gledano pravzaprav z njim nisem hotel prav nikamor, na nobeno goro, na nobeno plažo, v nobeno puščavo, muzej, terme, nisem hotel z njim nepotrebno dolgo listati dvojezičnih jedilnikov, molčati na razglednih točkah, zvečer ob vinu smešno zgodaj trditi, da sem od vse te hoje že povsem utrujen, da ne bi morda dopustil priložnosti, da bi imela ponovno čas drug za drugega, in morda je bila Kitajska ob natančnejšem pogledu edini pametni predlog, ker ti tam verjetno celo dvojezični jedilniki ne pomagajo kaj dosti, ker si tam zvečer ob riževem vinu najverjetneje prav zares utrujen, ker tam ne bi bilo hudo, če se ne razumeš, saj tudi vsega drugega ne razumeš, in verjetno bi bilo tam vsega veliko preveč, le časa drug za drugega ne bi imela, in na koncu pri najboljši volji ne bi več vedela, za kaj bi ta čas lahko

porabila, vse neizgovorljivo med nama bi zapolnila Kitajska, in nenadoma sem se spomnil, kako sem kot otrok nekaj dni verjel, da je moj dedek Kitajec.

Verjetno se je spet enkrat sporekel z babico, drugo ali tretjo, vsekakor je bilo zelo glasno, in nenadoma je zakričal: »Jaz sem pa kitajski cesar.« Njegov položaj me je tedaj manj zaposloval kot njegovo poreklo in vsem sem pripovedoval o tem, a niso mi vsi verjeli. Zakaj potem tudi sam nisem videti kot Kitajec, so me spraševali, jaz pa sem govoril: »Saj še bom,« čeprav nisem imel pojma, kakšni so pravzaprav videti Kitajci. Vsi so enaki, so trdili, in jaz sem si nato predstavljal deželo, v kateri je kar mrgolelo samih dedkov, v kateri je v vsakem avtomobilu sedel moj dedek, v katerem je zjutraj iz vsake kitajske hiše stopil moj dedek, se poslovil od mojega dedka in v šolo odpeljal svoje otroke, pet zelo majhnih dedkov. Čez nekaj dni je resnica prišla na dan. »Sploh nisi Kitajec,« sem rekel dedku. »Če ti tako misliš,« je rekel.

Takrat mi je predstava o deželi samih dedkov še ugajala, po telefonu pa se mi je zazdela grozljiva, en sam mi je zadoščal, en sam mi je bil pravzaprav že preveč, in prav za to je šlo, in ne za Kitajsko, Krf ali Avstrijo.

»Si še tukaj?« je zdaj vprašal on, jaz pa sem rekel: »Ja, še sem tukaj,« in odložil.

Nisem prepričan, s koliko izmed svojih bratov in sester sem dejansko v sorodu. Izhajam lahko iz tega, da imam z večino izmed njih vsaj po enega starša skupnega. Povsem natančno se spominjam rojstva svoje mlajše sestre, pet let sem imel, in vsi skupaj smo obiskali mamo v porodnišnici. »O, tukaj ste,« je zaklicala s še nekoliko šibkim glasom, pozneje pa je postalo očitno, da je morala pri imenu mojega drugega najstarejšega brata precej dolgo razmišljati, in tudi mojo starejšo sestro je ves čas pogledovala tako oklevajoče, kakor da ni povsem prepričana, ali je deklco že kdaj videla.

Zato lahko le predpostavljam, da je bila ženska v porodnišnici res moja biološka mama, in razen tega biološkega takrat nisva imela veliko opravka. Že od najbolj rosnega otroštva sem živel pri dedku, za katerega lahko seveda tudi le predpostavljam, da je moj biološki dedek. On in moja mama sta si na nek način podobna, brada, kratki prsti, to mora zadoščati, vsem drugim vprašanjem se je ves čas izogibal. Ko sem nekoč pri njem našel fotografijo, na kateri je prikazan kot mlad moški z deklco na ramah, sem ga vprašal, ali je to moja mama. Vzel je

fotografijo, jo na kratko pogledal s priprtimi očmi, nato pa mi jo je vrnil in rekel: »Verjetno.«

Mojemu dedku se je marsikaj zdelo verjetno, da je mleka še dovolj, da bodo kmalu poletne počitnice, da v Avstraliji voda odteka v obratni smeri, popolnoma prepričan pa ne moreš biti o ničemer, nas je rad poučeval, in če mu je kdo od nas pametnjakarsko ugovarjal: »Razen o smrti,« je dedek rekel: »To je pa res verjetno.«

Toda celo pri tem se je zdelo, kakor da sluti še majhno možnost, da ni tako, in v zadnjih letih, odkar je njegovo telo nadoknadilo primerni propad, se je te poslednje možnosti oklepal s takšno vztrajnostjo, kakršne od njega nismo pričakovali. Njegovo prizadevanje, da ne bi umrl, je postopoma preraslo v pravo obsesijo. Večkrat na mesec smo morali z njim na pokopališče, kjer je hodil od groba do groba in zmagoslavno vzklikal »mlajši,« »veliko mlajši,« »skoraj istih let,« in če si je vendarle kdo drznil, da je umrl šele v lepi starosti, si je dedek zabeležil njegove podatke, ki jih je nato vnesel na seznam nad svojo pisalno mizo: 72 let 112 dni, 79 let 6 dni, 83 let 299 dni, in vsakokrat, ko je spet prehitel koga s seznama, ko je lahko spet prečrtal kakšno ime, nas je poklical k sebi. »Čestitamo, dedek,« smo rekli v zboru, on pa je zamahnil z roko: »Hvala, vendar nismo še zmagali.«

Njegova želja, da bi živel dlje od vseh drugih, je privzemala vse bolj zastrašujoče oblike. Smrt ni bila le njegova nasprotnica, temveč vse bolj tudi njegova zaveznica, pri zajtrku je z užitkom prebiral osmrtnice, z upanjem v očeh se je oziral za vsakim reševalnim vozilom, ki je šlo mimo, gojil je sumljivo naklonjenost do filmov o katastrofah, in nekega popoldneva smo v zadnjem hipu preprečili, da ne bi pokopal želve moje mlajše sestre. »Bila je klinično mrtva, častna beseda,« je trdil, pa čeprav je v komaj za pedenj globoki jami očitno cepetala z nogami.

V zadnjih letih je bilo kar nekaj priložnosti, ob katerih smo resno razmišljali o svoji varnosti. Kadar je kdo od nas zakašljal, je dedek takoj napel ušesa, »Tole pa ne zveni dobro,« in prizvok njegovega glasu ob tem sploh ni odseval skrbi. Nisem prepričan, ali si vsega tega nisem le domišljjal, toda podobni primeri so se kar vrstili. Mojemu starejšemu bratu je kar naprej dolival vino, pa čeprav je ta večkrat poudaril, da mora še voziti, moja starejša sestra je poročala o očitnih praskah na kablju svojega sušilca za lase, in ko sem pred nekaj meseci prišel iz

trgovine in nesel zaboj vode v klet, je dedek medtem, ko sem bil še sredi strmih stopnic, ugasnil luč. »Oprosti,« je rekel, ko sem se razburil, vendar luči kljub temu ni ponovno prižgal.

Približno ob istem času je dedek začel moje brate in sestre ter mene obtoževati, da mu strežemo po življenju. Kar naprej očitno nekaj ni bilo v redu z njegovimi zdravili, ves čas naj bi mu nekdo mešal maslo v hrano, čeprav mora paziti na holesterol, stalno je menda nekdo odpiral okno, da bi se na smrt prehladil. »Toda z mano ni šale, dragi moji,« je govoril ob takšnih primerih. »Z menoj že ne.«

Seveda je dedek vedel, da zelo verjetno ni nesmrten in da to kljub vsemu trudu in previdnostnim ukrepom tudi nikdar ne bo. Domnevam, da je trdovratno upal, da bo smrt pozabila nanj, kakor hitro bo presegel določeno starost. Kakor upaš, da bo nate pozabila telefonska družba, potem ko si ignoriral vse opomine, priključek pa kar še deluje, ker nihče ne ve, da ga sploh še imaš.

In res si le težko predstavljam, da je zdaj dejansko mrtev, da je svoje življenje prav zares sklenil, saj sicer ni ničesar dokončal. Prej, ko so bile tu še moje babice, nekatere primerne starosti, nekatere le nekaj let starejše od nas, so mu, ena za drugo s skoraj identičnimi besedami, vedno znova prigovarjale, naj vendar za božjo voljo že nekaj dokonča, davčno napoved, že leta nenamerno dvobarvno pergolo, sestavljanke na klubski mizici, ki je že sploh nismo več opazili.

Dedek je nato vselej razumevajoče prikimal, uredil nekaj računov ali dodal košček sestavljanke, nato pa si je hitro poiskal drugo nalogo, poapnen strojček za kavo, zapleten telefonski kabel, čestitke za rojstne dneve v daljni prihodnosti, karkoli, za kar je lahko trdil, da je pa zdaj res nujno.

In ker seveda dedek tudi teh novih dejavnosti ni dokončal in si je kot izgovor za to moral poiskati spet nove, so celotno hišo, celotno življenje mojega dedka sestavljali začetki, vsepovsod si naletel na odprte knjige, na odgriznjene žemljice, čevlje brez para, poslušali smo zgodbe, ki so se nehale sredi stavka, celo sredi besede, na poštnem nabiralniku so bila še vedno napisana imena skoraj vseh nekdanjih babic, in včasih, kadar je rekel, da gre spat, si ga še čez pol ure lahko srečal na hodniku, »Že grem,« je nato hitro rekel.

Rekel sem mu, da je čisto preprosto in povsem noro, da hoče z avtom na Kitajsko, vendar moj dedek za to še slišati ni hotel, da ni dočakal osemdeset let, da bi se zdaj z nekakšnim nekoristnim rešilnim jopičem raztreščil tam nekje v Sibiriji. Avto je, je trdil, kot je dokazano, najzanesljivejši izmed vseh prevoznih sredstev, in tako daleč pa to tudi ne more biti. »8000 kilometrov,« sem rekel, »zračne črte.« »No, vidiš,« je rekel dedek in odtlej je bilo bolje, če mu nisi ugovarjal.

V zadnjih letih so se mu oči vse bolj panično lesketale, kadar je zaslutil, da morda le nima prav, in vse hitreje je bilo v njegovem pogledu nekaj hladnega in togega, da si mu nihče izmed nas ni upal pogledati v oči. Nikdar ni postal zares nasilen, le redko je razbijal krožnike, verjetno je želel kaj hujšega preprečiti s tem, da je takoj večkrat ovil levo roko okrog desnega rokava, mi pa smo kar najhitreje zapustili sobo.

Dedkovim »muham,« kakor smo jih olupševalno imenovali, so sledila dolga obdobja molka, bolščanja in nepremičnosti. Ves skrušen je sedel na stolu in na naša previdna vprašanja, če sploh, odgovarjal s »hm,« iz katerega smo le glede na intonacijo lahko razbrali, ali nekaj odklanja ali pa nečemu pritrjuje. V teh dneh se je izogibal skupnim obedom in kar je bilo na prvi pogled videti kot pokora, je bilo v prvi vrsti namenjeno temu, da bi v nas zbujal sočutje. »Saj moraš vendar tudi kaj jesti,« smo res ustrezljivo govorili in se pretvarjali, da smo zaskrbljeni, pa čeprav je bilo dovolj znamenj, ki so kazala na to, da si je, kakor hitro nas ni bilo na spregled, pripravljaj sendviče in se usmilil naših ostankov.

Dedek sam nikdar ni kuhal, je pa, kadar smo imeli obiske, ki so pohvalili hrano, vedno kot prvi rekel »hvala,« s čimer je, če smo ga pozneje pobarali po tem, menda hotel odgovoriti v imenu vseh nas. Sicer je bil moj dedek v prisotnosti drugih ljudi kot spremenjen; še vedno je sicer veliko govoril, vendar tišje kot sicer, in večinoma je bilo to potem celo povezano s tematiko, o kateri smo govorili, postavljal je vprašanja in počakal odgovore, iskreno se je smejal, tudi šalal drugih, in ni se navidez nedolžno pozanimal, ali »tega morda ne boš več pojedel,« da bi kar takoj z vilicami segel čez mizo in si postregel z naših krožnikov. Naj si hotel ali ne, se ti je moral zdeti šarmanten, vsaj takrat, kadar so bile na obisku mlade ženske, ki sem jih povabil jaz.

Kako čudovit mož da je moj dedek, sem slišal kar pogosto, kako zabaven da je, sem moral poslušati, kako mladosten, pozoren in kavalirski, sem moral poslušati, včasih že skoraj seksi. Kadar so te ženske prišle znova, je že popoldne

vse dišalo po dedkovi kolonjski vodici, pogosto je kar večkrat zamenjal srajco, včasih je že celo priskrbel kakšno majhno pozornost zanj, kamen, knjigo, morda celo broško.

Kolikor pogosteje so mlade ženske prihajale na obisk, tem pogosteje me je dedek ob vsaki priložnosti hotel pred njimi osmešiti, kar se je pričelo z nedolžnimi zgodbicami iz otroštva, se nadaljevalo z neposrečenimi fotografijami, pa vse do najbolj neverjetnih laži, da mi od časa do časa še vedno uide v posteljo ali da sem kot otrok vpadljivo pogosto nosil obleke svoje starejše sestre. Zgodilo se je, da se je pri romantično načrtovanih zmenkih v kinu ali kavarni nenadoma poleg naju znašel še dedek, ki je prišel navidez naključno, česar ni bilo mogoče pojasniti drugače, kakor da je prisluškoval mojim telefonskim pogovorom ali da mi je skrivaj sledil. Moji manevri za odvratanje pozornosti so morali biti vse bolj preiščeni, vse bolj hektično sem se oziral naokrog na teh romantičnih zmenkih, tako da so bili pogosto prav zaradi tega tudi zadnji zmenki.

Nič čudnega, da sem nekega dne prenehal vabiti mlade ženske k sebi domov, da sem prikrival celo vsako bližnje poznanstvo z njimi, kar pa je privedlo le to tega, da je moj dedek mislil, da sem osamljen in da mora ves čas kaj početi z menoj. »Danes bova šla ven, samo ti in jaz, kot nekdanj,« je sklenil, jaz pa naj bi izbral lokal, »priljubljen lokal,« kakor je določil, in iz kljubovalnosti sem ga potem vsakokrat odpeljal v »Pete's Metal-Eck«, kjer je vidno prestrašen popil pol piva iz steklenice in po vsakem požirku dolgo ogledoval etiketo. »Utrujen sem,« sem potem iz sočutja zavpil sredi glasbe, on pa je olajšano prikimal.

Na poti domov je bil potem zelo dobre volje. Kako lep da je bil večer samo v dvoje, je rekel, »Ja, dedek,« da se končno lahko pogovarjava, »Kakor vzameš, dedek,« da naj vendar spet pripeljem domov kakšno svojih deklet, »Trenutno pač ni nobenega dekleta, dedek,« da ga glede teh stvari vedno lahko vprašam za nasvet, »Hvala dedek,« da misli, da imava, kar zadeva ženske, približno enak okus, »Prav mogoče, dedek.« Kako zelo mogoče je to bilo, tega takrat še nisva mogla slutiti. Franziska je postala moja babica šele tri leta pozneje in šele štiri in pol let pozneje je postala moja žena, da pa je pred šestimi tedni postala nekdo, ki je moral vedno veliko prezgodaj oditi, tega dedku nisem nikdar povedal, kajti svoje zadoščenje bi dedek morda še lahko prikri, svojega sočutja pa verjetno ne.

Celo štampljka na zadnji dedkovi razglednici je bila nečitljiva. Pošta, katere ime mi tako ali tako ne bi kaj dosti povedalo, datum, 18. ali 19., vendar to ni bilo več pomembno, brez dvoma je takrat še živel in brez dvoma zdaj ni več živel, in skoraj enako brez dvoma tega ni mogel vedeti, nič torej ni kazalo na to, da bi na tej razglednici pisalo kaj odločilnejšega kot na brezštevilnih drugih. Toliko razglednic. Že prej, ko sem še stanoval v isti hiši, jih je brez znamk metal v poštni nabiralnik, da mi jih je potem lahko z zmagoslavnim »Pošta zate, Keith,« prinesel k zajtrku. Ko sem se preselil v vrtno hišico, je njihovo število še naraslo, včasih sem jih prejel kar večkrat na teden, le da so bile povsem uradno poslane po pošti, čeprav bi bilo seveda veliko bolj preprosto, če bi jih sam na hitro vrgel v nabiralnik, vendar sva se molče dogovorila, da tistih nekaj metrov zračne črte med nama obravnavava kot distanco, ki jo je treba jemati resno.

Vendar niso bile krive le razglednice, da so me bratje in sestre dvoumno imenovali »dedkov zlati fant«. Zmerjali so me kot »dedkovega ljubljénčka,« kot »naslednika« in »punčica dedkovega očesa«. Meni se je ta dolgoletna protekcija večinoma zdela neprijetna. Pred tem je pri nas vladala neke vrste načelna pravičnost, katere upoštevanje je terjalo toliko tabel, poplačil, toliko merilnih trakov, tehtnic in štoparic, da ni jasno, ali nas je dedek potem iz resignacije ali iz dejanskega premisleka sklical na eno izmed »družinskih zasedanj,« ki so tedaj še potekala redno, kjer nam je pojasnil, da žal nima dovolj energije, da bi se nam vsem posvečal v enaki meri, zaradi česar je sklenil, da bo skrbel predvsem zame, da ne bi vsem nudil le nečesa povprečnega. »Vendar to ne pomeni, da vas nimam vseh enako rad,« je poudaril in priseči smo morali, da mu verjamemo. Vsak konec tedna me je odtlej jemal s seboj na kratek izlet, v živalski vrt, v naravoslovni muzej, na klavirske koncerte, ki so se mi zdeli neskončni, ter nato pri večerji natančno razlagal o najinih doživetjih, medtem ko sem jaz molče bolščal v krožnik in se izogibal pogledom svojih bratov in sester.

Nato še sprehodi. »Čisto nekaj posebnega si,« »Iz tebe še nekaj bo,« »Ne boš me razočaral, Keith, to preprosto čutim.« Ko sem pri osmih hotel postati astronaut, mi je podaril teleskop, in ko sem pri desetih hotel postati tajni agent, mi je dovolil, da sem treniral več borilnih veščin, ter skupaj z menoj v sobe mojih bratov in sester nameščal skrite prisluškovalne naprave, ko pa sem pri trinajstih hotel postati filmska zvezda, me je vlekel z avdicije na avdicijo, v neki nanizanki, ki je že davno ne vrtijo več, skupaj z drugimi otroki tečem po ulici, in to je bil

tudi moj edini nastop. »Najbolje tečeš, o tem ni dvoma,« je govoril dedek, vendar se mi to takrat ni več zdelo tako pomembno.

Od štirinajstega leta dalje nisem hotel postati nič več in dedek je namesto mene izbiral moje strasti. Arhitektura, pirotehnika, »nekaj z računalniki,« neprebrane knjige o vsem tem še vedno zavzemajo cele metre knjižnih polic. »Veliko stvari te zanima,« je sklenil dedek, jaz pa mu nisem ugovarjal.

Od vseh teh posebnih načinov izkazovanja pozornosti pa so bile razglednice najbolj neprijetne, predvsem v zadnjih letih, ko je imel dedek dober razlog, da mi jih ni več pošiljal, ko sva se pogovarjala le še mimogrede in s stisnjenimi zobmi, in ko pogosto odložil slušalko, če se je na telefon javila Franziska.

Včasih sem se mu za razglednice zahvalil, sam pa mu nikdar nisem poslal nobene, vedno znova sem sicer poskušal, vedno znova sem napisal »Dragi dedek,« včasih tudi »najlepša hvala za Tvojo razglednico,« po tem pa je vse zastalo, noben stavek se mi ni ponujal kot naslednji, nič se mi ni zdelo vredno omembe, in te začete razglednice se so grmadile v mojih predalih, marsikatera že z naslovom, nekatere celo že z znamkami, katerih vrednost ali celo valuta medtem nista imeli več nikakršne veljave. Ne vem, zakaj teh razglednic nikdar nisem vrgel stran, morda se mi je zdelo zapravljanje denarja, saj so bile konec koncev še povsem neuporabljene, morda pa si le nisem hotel priznati, da mi je spodletelo, da mi v vseh teh letih ni niti enkrat uspelo, da bi nanj naslovil nekaj nepomembnih stavkov, da si prigovarjam, da na razglednici pač ni dovolj prostora za to, kar mislim, da bi mu rad povedal, pa čeprav nisem dobro vedel, kaj to je in koliko prostora bi za to potreboval.

Zdaj pa, ko ves prostor tega sveta verjetno ne bi več zadoščal, ker zdaj poleg znamke tudi naslovnik nima več nobene veljave, sem iz predala potegnil eno izmed začelih razglednic.

Dragi dedek,

je že pisalo, z veliko prevelikimi črkami, morda v upanju, da bo že pozdrav zapolnil velik del domnevno premajhnega prostora, kar je le malo pomagalo, kajti še vedno so bile dobre štiri petine razglednice prazne. In nenadoma te praznine nisem mogel več prenašati, nenadoma se mi je zdelo, da je to več kot le znamenje poraza, kajti morda je bilo prostora že vedno dovolj, morda ga je bilo

od nekdanj preveč, morda pa dejansko nikdar nisem imel povedati kaj drugega kot »Dragi dedek,« morda je bil že ta »Dragi« pretiran, in morda bi moral vse razglednice poslati kar takšne, kakršne so bile, saj bi to kljub vsemu ustrezalo okoliščinam, zdaj pa sem imel opravka s povsem drugimi okoliščinami, z dokončanimi, obvladljivimi, in vzel sem pisalo in pod pozdrav napisal

mrtev si.

Moja pisava se v letih med obema vrsticama skoraj ni spremenila, takrat sem uporabljal črno pisalo, zdaj modro, drugih razlik pa ni bilo opaziti. Napisal sem še

Lepe pozdrave

Tvoj nečak

Keith

in še vedno sem imel na voljo skoraj polovico prostora. Dolgo sem strmel v teh sedem novih besed, več jih tudi ne bo. Vzel sem škarje, odrezal razglednico tik pod svojim imenom in jo vrgel v nabiralnik.

Übersetzt von Amalija Maček